

Väylävirasto
Trafikledsverket

Lausunto

1 (4)

VÄYLÄ/7623/00.03.02/2021

8.11.2021

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Asiantuntijalausuntopyyntö 28.10.2021

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Liikennejaosto tiistai 09.11.2021 klo 11.00 / HE 146/2021 vp / Lausuntopyyntö

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on pyytänyt Väylävirastolta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä vuoden 2022 talousarvioksi, koskien erityisesti väyläverkon kunnossapidon ja rakentamisen laadun valvontaa, yhteistyötä korkeakoulujen kanssa menetelmien ja työkalujen kehittämisessä sekä laadunvalvonnan riittäviä resursseja.

Väylävirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa. Viraston lausunnossa kuvataan väyläverkon rakentamisen ja kunnossapidon laadunhallinnan laajaa kokonaisuutta yltäasolla, ja lisäksi lausunnon lopussa on muutamia nostoja liittyen väyläverkon asiakkaan kokemaan laatuun vaikuttavista asioista.

Laadunvalvonnan kokonaisuus

Väyläverkon rakentamisen ja kunnossapidon laatuvaatimukset muodostuvat viraston johtamisjärjestelmästä (ml. turvallisuusjohtamisjärjestelmä), hankinnan menettelyistä (ml. määrämuotoinen sopimuksenaikainen toiminta), palveluntuottajasopimuksista sekä ohjeista. Lisäksi laatua valvotaan suunnitelmallisen omavalvonnan prosesseilla sekä ostettujen laadunvalvontaasiantuntijoiden kautta. Viraston toimintaa ja menettelyitä auditoidaan myös ulkoisten tahojen toimesta (Traficom, VTV jne.)

Väyläviraston rakentamisen ja kunnossapidon palveluhankinta perustuu laatuvarustototeutukseen, missä palveluntuottaja sitoutuu tuottamaan laatua ja raportoimaan siitä ja tilaaja tekee sen pohjalta valvontaa. Palveluntuottajien laadunhallinnassa vaatimukset on määritelty sopimuksessa ja kilpailutusvaiheessa palveluntuottajille on esitetty hankintakohtaiset yritystason vähimmäisvaatimukset sekä tarvittaessa henkilötason soveltuvuus- ja pätevyysvaatimukset. Toimittajavaatimuksena voi olla esim. ulkopuolisen tahon auditoima sertifioitu laadunhallintajärjestelmä,

8.11.2021

taloudelliset vähimmäisvaatimukset, toimiala-, yritys- tai henkilötason osaamis- ja pätevyysvaatimukset sekä referenssivaatimukset. Lisäksi sopimuksessa toimittaja on sidottu noudattamaan Väyläviraston ohjeita menettelyiden, materiaalien ja muun laadunvarmistuksen osalta. Virastolla on kattava ohjeistus mm. suunnitelmien ja asiakirjojen tarkastus- ja hyväksymisprosessin osalta, riskienhallinnan osalta sekä turvallisuus- ja laatueroikkeamien hallintaan.

Teknisissä ohjeissa määritellään väyläverkon suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa käytettävät laatuvaatimukset (työmenettelyt, materiaalit, raja-arvot tai toimenpiteiden toistuvuus). Osana laadunvalvontaa varmistetaan myös, että toteutus vastaa ohjeita ja suunniteltua toteutustapaa ja lopputulosta. Laatuvaatimuksilla määritetään tuotteen tai palvelun (esim. talvihoito) käytettävyys, kestävyys, sopivuus ja toimivuus sekä mahdollinen minimitaso.

Väylävirasto valvoo palveluntuottajien toimintaa varmistaakseen sopimuksenmukaisen lopputuloksen. Pääsääntöisesti valvonta on pistokoeluonteista, ja sitä voidaan tarpeen mukaan kohdentaa riski- tai palauteperusteisesti. Rakentamis- ja kunnossapitotyön laatua valvotaan sekä omien (tienpidossa ml. ELY-L-keskusten) vastuuasiantuntijoiden kuten aluevastaavien kenttävalvonnan toimesta sekä ostettuja alan konsultteja käyttämällä. Esimerkiksi tienpidossa ELY-L vastuualueiden aluevastaavat tekivät kenttävalvontaa edellisenä talvikautena noin 500 000 km ja ulkoiset pistokoekonsultit tarkistivat noin 100 000 km alueelta talvihoidon laadun toteutumista tuottaen noin 20 000 kpl dokumentoitua laatuhavaintoa.

Väylän palvelutason ja laadun valvontatoiminnassa hyödynnetään yhä enemmän digitaalisia työkaluja ja työn suoritusten digitaalista raportointia (radanmittaus, tienpinnan kitkanmittaus, tiesääasemat). Kunnossapitäjän toimenpiteet (kuten lumiaurojen reitti) tallennetaan toiminnanohjausjärjestelmiin siten, että ne voidaan jälkikäteen todentaa. Digitalisoidun tiedon avulla pystytään myös entistä paremmin ennakoimaan tarvittavia toimenpiteitä väyläinfraassa. Esimerkiksi Radan kunnossapidon digitaaliseen sovellukseen on syötetty jo yli 500 000 kunnossapidon tarkastusta ja muita tehtyjä toimenpiteitä. Väyläverkon suunnittelussa ja rakentamisessa tietomallipohjainen toiminta ja koneohjaukseen perustuva raportointi on tulevaisuudessa yhä merkittävämmässä roolissa väyläinfran laadunhallintaa.

Väylävirasto on tilaajaorganisaatio, joka hankkii vastuiden mukaiset toimenpiteet ulkoisilta palveluntuottajilta. Tilaajaorganisaation toimintamalli perustuu pitkälle kehitettyihin hankintamenettelyihin ja määrämuotoisiin sopimuksenaikaiseen toimintaan ja laadunhallinnan menettelyihin (ml. automaattinen, jatkuva laadun todentaminen). Laadunvalvontaa ostetaan myös ulkoisilta toimijoilta, mikä mahdollistaa toiminnan volyymiin verrattuna melko pienellä määrällä omia resursseja. Esimerkiksi rakennushankkeiden valvontakonsulttien kustannukset sisältyvät hankkeiden kokonaiskustannuksiin (noin 1-2 % toteutettavan rakentamistyön kustannuksista). Oman henkilöstön määrän kasvattaminen mahdollistaisi laadunvalvonnan siirtämisen

8.11.2021

enemmän osaksi itse toteutettavaa toimintaa, mutta samalla voidaan todeta, ettei se ole kynnyskysymys rakentamisen ja kunnossapidon laadun varmistamiseksi.

Yhteistyö korkeakoulujen ja alan toimijoiden kanssa

Väylävirasto tekee tiivistä yhteistyötä alan korkeakoulujen kanssa. Yhteistyön keskeisiä teemoja ovat materiaalien (esim. päällysteet, betoni), työmenettelyiden (esim. kiskonhitsaus, vaihteen hionta, tuenta, liukkauden torjunta), tarkastus- ja huoltovälien määrittelyiden (rataverkon RATO- ohjeistus) sekä muiden, ml. automatisoitujen laadunvarmistuksen menettelyiden kehittäminen.

Korkeakouluyhteistyöstä hyviä esimerkkejä on päällysteiden laadunvalvontaan ja kehittämiseen liittyvä tutkimuskokonaisuus, jolla saadaan lisätietoa ja perusteita hankinnoissa asetettaviin vaatimuksiin, lupiin sekä raportointivelvoitteisiin (vedenkestävyys, raaka-aineet), uusimateriaalien käyttömahdollisuuksien lisäämiseen ja ilmastokestävyyden parantamiseen. Tuloksia hyödynnetään laatuvaatimusten ja laadun mittaamenetelmien kehittämisessä (PANK ry:n Asfalttinormit) ja niiden perusteella voidaan tarvittaessa tehdä esityksiä myös EN-standardeihin ajatellen Suomen erityisolaja. Lisäksi rautateiden osalta tehdään korkeakouluyhteistyötä liittyen mm. rataiskkon laadunhallintaan (hitsaus, ultraäänitarkastukset) sekä radan eri komponenttien elinkaaren ja kustannusten hallintaan ja menettelyiden kehittämiseen. Yhteistyön keskeisenä tavoitteena on tutkimuksellisen tiedon tuottaminen kustannustehokkaan, laadukkaan ja kokonaisuutena hyvin toimivan ratainfra suunnitteluun, rakentamiseen, kunnossapitoon sekä omaisuuden hallintaan.

Väylävirasto tekee yhteistyötä myös mm. Rakentamisen laatu ry:n (RALA) ja Infra Ry:n kanssa. Rakentamisen Laatu RALA ry on puolueeton suomalaisen rakennetun ympäristön laatua ja vastuullisuutta sekä rakennusalan läpinäkyvyyttä edistävä asiantuntijaorganisaatio. Infra Ry edustaa palveluntuottajakentän järjestöä, jonka kanssa yhteistyötä tehdään mm. sopimussisältöjen kehittämiseksi. Näin parannetaan tilaajan ja palveluntuottajan yhteistä käsitystä ja ymmärrystä tilaajan tavoitteista, tehtävänjaosta sekä sopimussisällöistä. Osaamisen kehittäminen alan kanssa yhteistyössä on keskeinen tavoite ja Väyläviraston Hankinnan toimintalinjoissa (Väyläviraston julkaisu 7/2020) on määritelty toimenpiteitä osaamisen kehittämiseksi sekä uusien tekijöiden ja uusien toimijoiden alalle saamiseksi.

Lopuksi

Väyläverkon rakentamisen ja kunnossapidon laadunhallinta on keskeinen osa Väyläviraston tehokasta toimintaa. On kuitenkin otettava huomioon, että toimintaan osoitetuttujen rajallisten rahoituskehysten takia asiakkaiden odotukset ja tarpeet ovat usein suuremmat kuin tilattu, sopimuksenmukainen hoidon taso esimerkiksi alemmalla verkolla. Keskeistä onkin varmistaa, että rajalliset resurssit on kohdistettu

8.11.2021

yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta tehokkaimmalla tavalla siten, että ne tukevat valtakunnallisessa, 12-vuotisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa asetettuja tavoitteita.

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Väylävirastossa asian on ratkaissut Pääjohtaja Kari Wihlman ja esitellyt Toimialajohtaja Virpi Anttila.

Jakelu Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta

Tiedoksi Väyläviraston kirjaamo
Väyläviraston johtoryhmä

ASIAKIRJA

Tämä asiakirja on allekirjoitettu Väyläviraston sähköisen allekirjoituksen palvelussa.
Voit varmistaa Adobe Acrobatilla sähköisen allekirjoituksen eheyden.

ALLEKIRJOITUKSET

Allekirjoittaja	Virpi Anttila
Allekirjoitusaika	08.11.2021 11:59
Allekirjoittaja	Kari Wihlman
Allekirjoitusaika	08.11.2021 12:37

ASIAKIRJAT

Asiakirja	LiV_Lausunto_TAE2022_Väylävirasto_08.11.2021-1.pdf
-----------	--